

zoodat een enkele vaak de geheele holte van het gonangium kan vullen. Verder heeft elke soort nog zijn eigenaardige bijzonderheden. Zoo kan de binnenwand van het gonangium naar buiten uitstulpen om de rijpende embryonen zoolang te bewaren (acrocyste.) Dit zagen we o. m. bij *Sertularia* (*Sertularella*) *polyzonias*. Dit is met 't bloote oog al mooi te zien.

De figuren behoeven verder weinig toelichting. Fig. 16 is van *Plumularia pinnata*, die zalmkleurige gonangia heeft en in sierlijkheid wedijver met *Hydrallmania* van fig. 8, welke bovendien met de gewonden *Serpula*-kokertjes versierd is.

(Wordt vervolgd).

J. METZELAAR.

DE VERSPREIDING ONZER LAND- EN ZOETWATER-SLAKKEN.

IN zijn stuk „Over de verspreiding van *Lymnaea glabra*“ O. F. Müller, (jaarg. XVIII, afl. 2 van dit tijdschrift) noemt de Heer Den Doop onze molluskenfauna „weinig onderzocht.“ Of dit een feit is, zou ik niet dadelijk durven onderschrijven. Belangrijke schelpenverzamelingen werden er zeker reeds sinds eeuwen aangelegd ¹⁾, al wil ik dadelijk toegeven, dat deze gewoonlijk uit exotische exemplaren bestonden, en ook heel dikwijls veel te wenschen overlieten, wat de opgave der vindplaatsen betreft.

Van de tegenwoordige inlandsche verzamelingen zou ik in de eerste plaats willen noemen: die van 's Rijks Museum voor Nat. Hist. te Leiden, en die van 't Koninkl. Zool. Genootsch. „Natura Artis Magistra“ te Amsterdam, terwijl de zeer belangrijke particuliere verzameling van den Heer M. M. Schepman te Bosch en Duin zeker wel bij ieder schelpenliefhebber bekend zal zijn.

Verder geloof ik, dat er in andere particuliere verzamelingen, en vooral ook in die der oude kloosters, nog heel wat te vinden is; zoo werd mij tenminste de collectie van het Jezuitenklooster te Valkenburg als zeer belangrijk voor onze molluskenfauna geroemd; daar ik er tijdens mijn kort verblijf in Z. Limburg geen toegang kon verkrijgen, durf ik geen oordeel hierover uit te spreken.

Trouwens, ik moet hier dadelijk bijvoegen, dat wat ik hier opnoem uit den aard der zaak wel onvolledig zijn zal, daar ik nog weinig op de hoogte ben. Het doel van dit schrijven, is dan ook minder, uit te maken, of de heer Den Doop gelijk had met zijne bewering; dan er op te wijzen, dat er in ons land waarschijnlijk meer belangrijke vondsten gedaan zijn, dan men zoo oppervlakkig meenen zou, — maar, ik geloof ook, dat onze molluskenfauna in haar geheel slechts bij de zeer enkele wetenschappelijke conchyliologen bekend is, en dat er op dit gebied nog een massa te doen valt.

¹⁾ Baart, Catalogus van een Extra Uytmundend Kabinet Hoorens en Doublet-Schelpen, te Amsterdam, bij Johannes Smit, 1762.

DE VERSPREIDING ONZER LAND- EN ZOETWATER-SLAKKEN. 349

Zoo heb ik na den Podromus van Maitland (1897) niet anders dan zeer speciale litteratuur in de wetenschappelijke bladen over onze molluskenfauna kunnen vinden, en bij het determineeren, ook van de meest voorkomende slakken, heb ik mijn toevlucht moeten nemen tot vreemde werkjes:

Die Süßwasserfauna Deutschlands, herausgegeben von Prof. dr. Brauer. Heft 19: Thiele, Mollusca. (1909); Geyer, Unsere Land-und Süßwasser-Mollusken. (1909); Clessin, Excursions-Mollusken-Fauna. (1876).

Ik geloof, dat het daarom wel zijn nut zou kunnen hebben, indien de verzamelaars in de verschillende oorden van ons land hun vondsten — met tijd en vindplaats — nauwkeurig opteekenden, en nu en dan eens ter vergelijking in dit blad publiceerden.

Ik wil zelf de daad bij het woord voegen, door een lijst te laten volgen van de land- en zoetwatergastropoden, die ik sinds Februari 1912 in ons land vond:

BENAMING.	JAARTAL.	VINDPLAATS.
<i>Vitrea crystallina</i> Müll.....	voorjaar 1913	Loosdrecht.
<i>Vitrina pellucida</i> Müll,.....	najaar 1912	duinen bij Haarlem.
		» » Bergen.
<i>Conulus fulvus</i> Müll.....	Zomer 1912	Aerdenhout.
<i>Hyalinia cellaria</i> Müll.....	» »	Valkenburg.
<i>Zonitoides nitida</i> Müll.....	» 1912 en 1913	Aerdenhout.
<i>Patula rotundata</i> Müll.....	1912—1913	Zeeburg.
		Valkenburg.
		Abcoude.
		Haarlem en omgeving.
<i>Helix (Vallonia) pulchella</i> Müll.....	voorjaar 1912	Valkenburg.
» » <i>costata</i> Müll.....	1912—1913	Aerdenhout.
» (<i>Trichia</i>) <i>hispida</i> L.	1912—1913	Zeeburg.
		Valkenburg.
		Haarlemmermeerpolder.
		Bloemendaal.
		Abcoude.
		Hembrug.
<i>Helix (Theba) cantiana</i> Mont.....	Zomer 1913	»
» » <i>carthusiana</i> Müll.....	» »	»
» (<i>Monacha</i>) <i>incarnata</i> Müll.....	voorjaar 1913	Valkenburg.
» (<i>Arionta</i>) <i>arbustorum</i> L.	1912—1913	Abcoude.
		Ankeveen.
» (<i>Xerophila</i>) <i>ericetorum</i> Müll.....	1912—1913	duinen.
		Valkenburg.
» (<i>Tachea</i>) <i>nemoralis</i> L.	1912—1913	Haarlem.
		Valkenburg.
» (<i>Helicogena</i>) <i>pomatia</i> L.	1912—1913	Bloemendaal.
		Valkenburg.
» (») <i>aspersa</i> Müll.....	Zomer 1913	's-Gravenhage (tuin).

BENAMING.	JAARTAL.	VINDPLAATS.
<i>Buliminus obscurus</i> Müll.....	voorjaar 1913	Oud-Valkenburg.
<i>Pupa doliolum</i> Brug.....	» »	» »
» <i>muscorum</i> Müll.....	1912—1913	duinen.
		Valkenburg.
<i>Balea perversa</i> L.....	voorjaar 1913	Naarden.
<i>Clausilia biplicata</i> Mont.....	1912—1913	Zeeburg.
» <i>parvula</i> Stud.....	voorjaar 1913	Valkenburg.
» <i>dubia</i> Drap.....	1912—1913	Aerdenhout.
» <i>bidentata</i> Ström.....	voorjaar 1913	Valkenburg.
» <i>lineolata</i> Held.....	» »	»
<i>Cionella lubrica</i> Müll.....	1912—1913	duinen.
		Haarlemmermeerpolder.
		Hembrug.
		Abcoude.
		Valkenburg enz.
<i>Caecilianella acicula</i> Müll.....	voorjaar 1913	»
<i>Succinea putris</i> L.....	1912—1913	Abcoude.
		Hembrug.
		Haarlemmermeerpolder.
		Valkenburg enz.
<i>Succinea oblonga</i> Drap.....	1912—1913	Aerdenhout.
<i>Carychium minimum</i> Müll.....	1912—1913	Aerdenhout.
		Abcoude.
		Hembrug.
		Valkenburg enz.
<i>Alexia myosotis</i> Drap.....	1912—1913	Zeeburg.
<i>Acroloxus lacustris</i> L.....	1912—1913	Abcoude.
		Hillegom.
		Aerdenhout.
<i>Ancylus fluviatilis</i> Müll.....	1912—1913	Epen.
		Loosdr. Plas.
<i>Lymnaea stagnalis</i> L.....	1912—1913	Haarlem.
		Amsterdam.
		's Gravenland enz.
» <i>auricularia</i> L.....	1912—1913	Abcoude.
» <i>ovata</i> Drap.....	1912—1913	's Gravenland.
		Hillegom.
		Nieuwendam enz.
» <i>truncatula</i> Müll.....	Zomer 1913	Durgerdam.
» <i>palustris</i> Müll.....	1912—1913	Abcoude.
		Haarlem enz.
» <i>glabra</i> Müll.....	voorjaar 1913	Grave.
<i>Amphipeplea glutinosa</i> Müll.....	1912, 1913	Naardermeer.
		Grave.
<i>Physa fontinalis</i> L.....	1912—1913	Haarlem. Duivendrecht.
		Nieuwendam enz.

DE VERSPREIDING ONZER LAND- EN ZOETWATER-SLAKKEN. 351

BENAMING.	JAARTAL.	VINDPLAATS.
<i>Physa acuta</i> Drap.	1912, 1913	Hortus bot. A'dam.
<i>Aplexa hypnorum</i> L.	voorjaar 1913	Grave.
<i>Planorbis planorbis</i> L.	1912—1913	Duivendrecht.
» <i>corneus</i> L.	1912—1913	Zeist.
		Loosdrecht enz.
		Haarlem.
		's Gravenland.
» <i>carinatus</i> Müll.	1912, 1913	Bussum.
		Loosdrecht.
» <i>vortex</i> L.	1912—1913	Amsteldijk.
		's Gravenland.
		Haarlem enz.
» <i>contortus</i> L.	1912—1913	Zeist.
		Hillegom.
		's Gravenland enz.
<i>Planorbis albus</i> Müll.	1913	Aerdenhout.
» <i>nitidus</i> Müll.	1912, 1913	Zeist.
		Hillegom.
		Loosdrecht.
<i>Bithynia tentaculata</i> L.	1912—1913	Amsteldijk.
		's Gravenland.
		Haarlem enz.
» <i>leachii</i> Shepp.	1912, 1913	Haarlem.
		Nieuwendam.
<i>Cyclostoma elegans</i> Drap.	1913	Valkenburg.
<i>Assiminea grayana</i> Leach.	voorjaar 1912	Zeeburg.
<i>Viviparus viviparus</i> L.	1912—1913	Abcoude.
		Haarlem.
		's Gravenland enz.
» <i>fasciatus</i> Müll.	1912	Betuwe.
<i>Valvata piscinalis</i> Müll.	1912—1913	Abcoude.
		Loosdrecht.
		Hillegom.
» <i>cristata</i> Müll.	1912	Zeist.
<i>Neritella fluviatilis</i> L.	1912—1913	Zeeburg.
		Abcoude.
		Loosdrecht.
		Hillegom.
<i>Hydrobia stagnalis</i> Bast.	1912—1913	brak water.
		Zeeburg.
» <i>jenkinsi</i> E. A. Sm.	Febr. 1913	Nieuwendam.

Enz. achter een plaatsnaam beteekent: en verder ongeveer overal, waar ik op mollusken lette.
 Artis, Amsterdam. J. SCHOLTEN.